

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXXV. Quinta caussa, aliarum virtutum occasio, permißione
adulteriorum, hominibus à Deo oblata.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45686

rus hortulani similes forent, qui, ad aues à fructiferis arboribus absterrendas, non sericum aut pretiosum, sed vilem pannum solent suspendere; ita enim ad adulteros, ad latrones & fures è Rep. eliminandos, non ij, qui sericis vestibus fulgent, sed plerumque pannosi duntaxat suspenduntur. Quis tales iudices iudices esse dicat? Alienis peccatis iniusti fiunt, quibus punitis, iusti cælum meruissent. Vt enim ægrorum morbi medicis occasionem offerunt ditescendi; ita adulteria altaque crimina iudicibus dant ansam iustitiæ exercendæ, & merendi *causam iustitiæ.*

CAPVT XXXV.

Quinta causa, aliarum virtutum occasio, permissione adulteriorum, hominibus à DEO oblata.

I.

Magistratui, adulteriorum permissione, Deus causam offert iustitiæ, alijs patientiæ colendæ; virtutumque aliarum. Tam bonus artifex est orbis Gubernator, ex inhonesto vnus facto, promouet res alterius gloriosas. Difficile est, fateor, si coniux in suspitione adulterij ponatur, coniugem alterum esse patientem. Multi, si alterum vident vtriusque suis blandè palpari, si vel colloqui, si vel nutu, vel oculo vnico beneuolentiâ propinare, illico sunt in vindicta; nec iam illis gestiunt pugni, sed ipsi etiam pruriunt pugiones. Et cæcæ sunt etiam, qui animo forti tunc dolorem ferant & perferant. Res non fuit; fuit tamen, apud ignorantem, species magna, cum, antequam Mater Dei & Ioseph conuenirent, *MARIA inuenta est in utero habens de Spiritu sancto: & tamen IOSEPH vir eius, cum esset iustus, noluit eam traducere, seu ignominiosè accusare, atque in exemplum puniendam tradere; enim verò, ut*

Matth. i. 18.

S. Augustinus
ep. 54 & serm.
16. de Verb.
Dom.

D. Augustinus vertit, nec *diuulgare* voluit; hoc vtique exemplum suæ patientiæ vtilius censens ijs, qui, ob quoduis vel minimum indicium, illico vxores suas, maritosuè, vbique proclamant. Proclamant enim, non rumificant insipientes; nam postea, vbi probatio desit, cum infami coguntur habitare, &

magis

merorem perpetem aspicere, postquam vxores suas, ex opprobrio lachrymantes, concinauerunt. Noluit hoc facere Ioseph, cuius proinde tam patientem clementiam, arcanissimi mysterij patefactione, Angelus erudiuit, qui mentis seditionem illi ornam in tranquillum contulit.

A viro hoc sumtum narraui, & è sacris. Dabo & feminam, atque è profana historia generositatis huius doctrinam. Tertia Emilia Africani prioris vxor, mater Cornelia Gracchorum, tanta fuit comitatis, & patientia, ut cum sciret, viro suo ancillulam ex suis gratam esse, dissimulauerit, ne domitorem orbis Africani femina impudicitia reum ageret: Tantumq; à vindicta mens eius abfuit, ut, post mortem Africani, manumissam ancillam in matrimonium liberto suo daret. Scio quid iura ciuilia dicant, scilicet feminae alienam prolem marito alendam dotandamque supponentis adulterium magis aestimari atque sentiri; sunt tamen feminae riuialium ac ætularum suarum longè impatientiores. Quare tantò patientia est illustrior, quando ad hanc tam atrocem iniuriam sibi impactam, possunt linguam continere, & tacito corde premere dolorem illum, quem alia mulieres non modò vicinis feminis, sed etiam vicinis plateis, & sæpe toti ciuitati conqueruntur. Neque enim multæ sunt Sara, quæ secum Agar Ægyptiam ancillam suam patiantur. Quare profecto valde patientes esse oportet, & magnam, in cælo, coronam mereri eas matronas, quæ stirpe antiqua, opibus & forma dotata, moribusque elegantissimis ornata; tamen vident coniuges suos, vel ad vilissimas aliò exerrare, vel etiam domi agere, quæ non bellè quadrant matrimonijs, & tamen tacent; nulloque, nisi Deo, conscio, identidem ingemiscunt, crucemque hanc suam, sanè maximam, Creatori suo, offerunt. Hæ fructus afferunt in patientia: Hæ sponsum Christum habent. Hæ sunt lugendo beata, quoniam consolabuntur. Viri autem earum duplici damnatione conterentur, & quia adulteri, & quia faxei, quos neque patientissima tam honestarum matronarum modestia refrænauit. Quanquam scio, non paucos è cœno hoc extractos, qui vxoris omnia scientis & tamen tacentis incredibili tolerantia commoti respuerunt. Non enim tantam virtutem

II.

Val. Maxima.
lib. 6. c. 7.

Gen. 16. 2.

Luc. 8. 15.

Matth. 5. 4.

H h h 2

non

Annales Soc.
Iesu An. 1585.
in Missione
ad Chichi-
mecas, in
Prouinc. Me-
xicap.

non amare potuissent. In Annis litteris Societatis nostræ Indus quidam legitur aluisse domi suæ, in oculis coniugis, concubinam, non tam Venerem vt expleret, quàm vt coniugem irritaret. Huic nocturnas per tenebras, visa est horribilis cæterua demonum, qui cubantis prementes fauces, animam intercluderent: vt ne manum quidem admouere posset ad imprimendum pectori crucis signum. Verùm ad eò patiens fuit vxor eius, vt non modò non gauderet, aut insultaret marito, sed etiam doleret, & Deum Deiq̃ Matrem, pro eo precaretur. Itaque implorata Virgine Maria, per vxorem melius viro est factum. Postero igitur die, positis ritè noxis, sic deinceps est immutatus, vt familiarissimi non cognouerint eundem fuisse. Multi alij tales coniugum patientia in viam redierunt. Si vxores sciuissent, Furiarum instar, tunc vtique non conciliari fuissent, sed eas magis abominati. Cui enim volupe est cum Furia habitare?

III.
Bonignor.
Cacciaguerra de Sac.
commun. l. 3.
cap. 26.

Memorable admodum est, quod insignis celebrisque Theologus Bonignorius Cacciaguerra memorat de Christiana muliere fortissima, quæ non narratione, sed oculis suis accepit, mariti adulterinos amores. Ille enim haud contentus in lustra se abdere, atque infames leonum domus adire, sed ita quoq; in illicitam Venerem insaniit, vt in proprias ædes, & fidelissimæ coniugis conspectum, storta adduceret, publicus adulter. Vitium enim hoc, cum vt flamma creuit, erumpit, neque sine se in occulto cohiberi, & quomodo erubesceret, qui frontem amisit? Vxor igitur pietati dedita, ac Dei magis, quàm suam causam agens, identidem occasionem captans, maritum, quàm potuit blandissimè, rogauit, ne tales in domum introduceret, aut fidem sibi datam porrò violaret. Ob quam mitissimam admonitionem, asperè tractata est, & plerunque totidem verbera recepit, quot verba fecit. Aliquando peccatum mariti magis, quàm furorem verita, eiusmodi eum sermone est affata. *Dis est, mi coniunx, cum te patior exorbitantem, & tori iura transgredientem; pone, obsecro, tandem obscenitatibus tuis modum ac finem. Hac vitæ tibi & opes prodigit, & nomen bonum. In nulla te vnquam re lesi; tu autem quando cessabis me, quid dico, mi? Deum offenderet*

cuius me iniuria magis tangunt, quam propria. Crede mihi, adulteros ille grauitate solet punire: quorum scelera si, ad tempus, dissimulat, tandem grauitate supplicij compensat tarditatem. Dixit; & commouit virum, sed sicut furiosum, ad iram & crudelitatem. Stricto enim ferro eam adeò atrociter fauciauit, vt semianimè relinqueret. Aduolarunt ad tumultum vndique vicini, atque, vbi castissimam matronam ore pallidam, corpore reliquo, in suo sanguine iacentem repererunt, suaserunt sicario fugam, antè, quam magistratus illum in vincula abduceret. Hic rarum, in muliere, fortitudinis atque patientiæ exemplum audite. Alia coniuges sic tractatæ mille Diris & deuotionibus persecutæ fuissent fugitiuum; vel se exanimatas finxissent: hæc recens percussa, & vulneribus plena contrarium egit. Iam rapuerat maritum pallium, vt fuga sibi consulere, cum cruentatis manibus vxor, in caelum sublatis, & oculis fletu sanguinem abluentibus, eum coepit, quàm amantissimè alloqui, atque obtestari, ne fugeret. *Mi marite, aiebat, mane mecum; noque tibi quidquam metue: misericors Deus ita tibi ignoscet, longèque libentius, vt ego tibi, ex animi mei sententia, jam ignoui. Ea planè spesum, vt confidam, nihil tibi mali euenturum, ob vulnera, quibus me concidisti. Quòd si etiam necessum esse videro, ipsa ego te, quibuscunque modis potero, excusabo.* Hæc tam heroica patientia audientibus in doctrinam, adultero autem fuit in medicinam. Addit author, eam femina huic tam admirandam animi fortitudinem aliunde non prouenisse, quàm è frequenti vsu sacrae communionis. Solebat enim mulier illa, octauo quoque die, ad sacram synaxim accedere. In fortitudine igitur cibi illius, plagas tam atroces, Spartana, immò Christiana nobilitate, tolerauit. Utinam & alia coniuges ad hoc diuinum epulum libentius, quàm ad nuptiales dapes, & choreas iuuenum accederent. Discrepent utique mansuetudine sua, vel ferocissimos viros cicurare. Illæ enim, quæ pro verbo verba; pro vultuoso aspectu, sputa jaciunt, claues arripiunt, vngues stringunt, pugnos vibrant, mille pestilentias imprecantur, mille diabolos maritis optant; non habent artem maritorum placandorum; sed oleum flammæ affundunt, coniugesque domo exigunt. Quis enim

sustineat, cum Hecuba, sub eodem tecto degere? Notissimum est, quod supra attigi, fuisse, qui suspendi in furcam mallet, quàm laqueo liberari, ab ea femina, quæ eum, dum jam duceretur, in matrimonium sibi deposcebat. Iudicauerat enim ex acumine nasi, nimis esse biliosam, eaque propter, cum carnisfice potiùs ad coruos pergere, quàm ad perpetuam litem, deum redire malebat. Vique adeò, ipso patibulo maior erit est, *habitare cum muliere rixosa & iracunda.*

Prou. 21. 19.

IV.

Marc. 6. 24.
Matth. 14. 8.

Quod si quis iracundæ mulieris, & maximè etiam adulteræ exemplum cupit audire, S. Marcum adeat, aut Matthæum. legat: inueniet mœcham, apud regem, effecisse, vt inter epulas, ferale illud ferculum in mensam inferretur, atque inter pictos pauones, inter phasianos, inter capita aprorum, cruentum. Ioannis Baptistæ caput, manibus sanguine stillantibus apponeretur. Quis ibi sapientiam Numinis non cernit? Ex immanissimæ mulieris libidine nata crudelitas illustrissimum Martyrem Deo dedit. Truncatus est ferro, qui noluit conuiuere adulterio. Crimen innocens reprehendit, & mortem meruit: mortem, quæ pariter & iniuria fuit, & corona. Nam Furia illa, mortem illi, in pœnam procurauit, Deus in coronam. Quare vade adulterium, inde & martyrium extitit; mulieris malitia, Numinis prouidentia.

V.

Sur. 3. Iulij.

Quæ sanè etiam de alterius mœchæ flagitio sibi Martyrem fecit. Siquidem instar nouæ Herodiadis, Echnica mulier, ac Ducissa Geilana, legitimo coniuge perfidè deserto, Herbipoli, Gosberto Franconum Duci, per adulterij consuetudinem, adhæsit; quantumuis legitimi sui coniugis ille Germanus frater esset. Herodiadem habebat Francônia, debebat habere & Joannem. Igitur misit, ea tempestate, Summus Pontifex Conon D. Kilianum in illas terræ partes, vt inibi Christum predicaret. Nec cecidit semen in sterilem agrum. Ducem enim Gosbertum Christiana religione imbuit, atque lustralibus aquis tinxit. Dum eum caelesti pietate erudiret, monuit, fas non esse Christiano, eiusmodi mulierem, contra diuina & humana iura, secum retinere. Et habuit docilem ad omnia. Nam eius verbis eius persuasus, statuit eam, quàm primò e bello redijisse,

(bellum

(bellum enim illi instabat) à se amoliri. Iuit Dux in miliciam, sed non latuit Geilanam consilium, neque author eius, de quo facile erat suspicari, etiamsi nullius illum adulatio prodidisset. Non calet femina, sed ardet, quando irascitur. Quare etiam Geilana, instar leonæ venatoris hastâ sauciæ, rugiebat; & commodum absente Duce Gosberto, nullum non lapidem movebat, ut caput & vitam Kiliani peteret. Tandem duos, è fidissimis, quos habebat, ministris, immittens sicarios, multa jam nocte, iussit irrumperè ad innocentem Christi feruum, cum Colomanno Presbytero, & Totnano Diacono suo nocturnas preces perfoluentem. Ibi immanis peragitur læniæna. Occiduntur, pro vno, omnes: ne testis superfit facinoris patrati. Visa est vicisse adultera, postquam cecidit adulterij castigator. Sed mox apparuit æquæ gloria innocentium, ac pœna reorum. Cùm enim & alioqui homicidia non diu occultentur, ibi etiam cædes eodem est authore prodita, quò peracta. Vnum enim è percussoribus illico ater spiritus insedit, identidem eiulabiliter clamantem: *O Kiliane, Kiliane, quàm me acerbè affligis? Ab igne vrer, & consumor. Quod commisi flagitium, calare non possum. Eufis ille impius tuo cruere respersus, mihi continuo ante oculos versatur; mihi imminet; me petit.* Talia fatis diu vociferans, proprijs dentibus laceravit, quidquid corpõris dentibus potuit contingere. E reliquo postea trunco animam, cum dæmone, euomuit in Auernum. Alter verò eius comes, cædis conscius & socius, in rabiem efferatus, atque insanus factus suomet se gladio traiecit, perruptoquæ ventre, vna & vitam & viscera effudit, ut percussorem ad promeritas, in Orco, flammam sequeretur. Geilana verò haud multò post & ipsa cruciatibus varijs diuinitus afflicta atque obruta, quàm, contentissimis vocibus exclamavit. *Merito meo, misera torqueor, qua in sanctos viros tortores immisi. Merito exerucior, qua innocentibus cruciatu martyrium preparavi! O Kiliane, quàm vehementer instas! ô Colomanne, quàm potenter ignem excitas! ô Totnane, quàm diriter flammam sufflas & suffumigas! O Kiliane, nomen tibi est à calice: quàm amarum mihi propinas calicem? Vicistis me, ô martyres. Nondumne etiam sufficit vicisse? Talia cùm clamaret, adeò atrocibus agitata est*

ta est

ta est tormentis, vt à multis validissimis viris vix posset teneri. Ab his tormentis, ad aeterna descendit tormenta; punita, non correcta. Ita ostendit, adulteria, etiam in hac vita, Deum iudicem inuenire; si aliud nullum est, quod metuant, tribunal. Sic apparuit, bonis omnia cooperari in bonum; vt enim Confessarij, Concionatores, Exhortatores, virtutes exercent, dum alios reuocant à vitijs; ita & qui adulteria tollunt, possunt martyria mereri. Hoc deniq; pacto ostenditur, quàm iracunda bestia sit mulier impura. Nihil non audet, vt audeat, quod lubet. Si ergo inferni est imago, *habitare cum muliere rixosa & iracunda*; quibus libéret habitare cum ea, quæ venena, quæ vulnera, quæ funera meditatur?

Prou. 21. 19.

VI.

Sed neque cum adultera libet habitare. Qua de causa, etiam, Ecclesiæ autoritate, separantur, qui plus ægri ex perfidia tali capiunt, quàm si cum fera degerent. Itaque inuenti sunt, qui comparis adulterio offensi, toti sese Deo colendo traderent, cum antea essent diuisi. Relicta enim vxore, & rem suam sibi habere iussa, in ordines religiosos intrauerunt; aut aliò se in fugam penetrauerunt, Deo seruituri. *Paulus ille*, inquit Nicephorus, *qui ex virtute simplex est cognominatus*, (innet primos Antonij sectatores fuit.) *Quem ferunt rusticam vitam agentem, & cum formosa coniuge habitantem, posteaquam eam in flagranti crimine cum mæcho concumbentem vidisset, grauius sollicitudinem, adhibito iuramento, coniunctioni eius renunciaffe: eam statim dimissa, ad Antonium peruenisse.* Hic qualis quantuque postea fuerit Asceta, totus orbis nouit. Vt talis fieret ex vxoris illi flagitio, occasionem præbuit Deus. De adulterio coniugij, de coniuge Mundi nauseam hausit Eremita, vt mallet, in solitudine, inter leones, quàm in vrbe cum Inpa habitare.

2. Cor. 7. 33.

Nicephor.
Callist. lib. 8.
cap. 40.

VII.

Sur. 21. Maij.

Gangulphus ille, de quo paulò supra memorauimus, cum raptam à coniuge matrimonij fidem, diuino iudicio, comperisset, debitas ab ea pœnas exigere noluit; ne superioris vitæ innocentiam promulgando aut puniendo alieni scelæris nauo obscuraret, ita tamen est eam allocutus. *Optarâm quidem, si fidem seruasses, & legi diuine conuenienter te gessisses, omnia tecum vitæ huius discrimina perpecti, & prospera atque aduersa omnia, vtcunq; seruis subsistet,*

tulisset, a quo animo pariter suscipere, simul aquabiliter vivere, simul iucunde ab hac vita emigrare. Sed quando hoc te scelere obstrinxisti, morte quidem digna es, sed meis manibus nolim tibi necem adferre: divino potius te iudicio relinquo. Et, si quidem dignos pœnitentiæ fructus egeris, veniam à Deo impetrabis. Si autem tanta nequitie finem non imposueris, cum authore eius diabolo flammis gehenna inextinguibilibus concremaberis. Meo sanè deinceps contubernio nequaquam frueris. Habes autem tibi, unde possis vitam sustentare, meam propter nuptias donationem. His dictis, cum suos conuocasset, ascenso curru, ad pradia sua, procul in Auabensi territorio sita, profectus est, pietatis illic & misericordiam vacans operibus, nullumq; tempus solitis virtutum studijs vacuum abire sinens. At mulier infelix, datam à beato viro possessionem adiit, & jam sua relicta libertati, cum detestando illo Clerico, solita libidini indulgit. Interim vereri cœperunt, ne fortassis zelo inflammatus Gangulphus ambos repensè interficeret. Valde igitur in eam curam & cogitationem incubere, quo modo illum possent è medio tollere. Quod & Clericus sicarium ipse agens fecit. Sed non dilata est diuina vindicta. Vix enim derestabili mulieri nuncium lætissimum suæ immanitatis tulit, & mox cum facibus corporis viscera quoque in cloacam deposuit; negatq; ipsi pœnitendi spatio, infelicem animam in tartarum præmisit. Hæc Surlus.

Exercuit hic benignum Numen Gangulphi patientiam, dum vxori noluit turbas concire, neque eam gladio verberare, aut magistratui obijcere. Ostendit insignem fidem, dum, cum vxore, si & ipsa fidelis fuisset, vsque ad extremum spiritum, omnem fortunam pati voluisset. Exhibuit magnum amorem honestatis, dum noluit viuere cum coniuge inhonesta, ne sceleris esset approbator. Monstrauit præclaram mansuetudinem, dum dimissæ alendæ suam propter nuptias donationem reliquit. Declarauit, nullum facinus tam fœdum esse, ex quo vitæ rectè instituendæ hauriri non possit occasio. Siquidem Gangulphus ab vxore scelestâ se separans, Deo se pietatiq; consecrauit. Quod planè multi hodieque faciunt, qui dum domesticas, inter coniuges, rixas, discordias, odia, imprecationes, perfidiasque quotidie vident gliscere, immò ardere, tacitè se-

VIII.

Matth. 19. 10.

cum aiunt: *Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere*; eaque propter vitam eligunt cælibem, & malunt sponte, in Religioso statu, Dei amore, obedire Superiori, quàm in coniugio vxoris tyrannidem perferre; aut intueri vitam libidinofam: quod & Gangulphus fecit, quem sapientissimus orbis Moderator, per vxoris adulterium, ad martyrium promouit. Quis ex hac radice, talem fructum sperauisset? Vt enim vxor eum necari voluit, impuritate agitata, ita ille necem sustinuit, ob amorem castitatis,

IX.

At verò illud in primis animaduerto, Gangulphum de proiectissimi pudoris femina non desperauisse, dum eam sic est affatus: *Si dignos pœnitentiæ fructus egeris, veniam à Deo impetrabis*. Nimirum, eo etiam fine, cælestis illa Sapientia hæc patri ab hominibus flagitia permittit, vt illorum quoque remissione, infinitæ misericordiæ suæ thesauros manifestet. Nullum, in Confessione, crimen malè verecundi homines aperire magis erubescunt. Nullum ferè homines magis excæcat. Nullum propè gignit citiùs desperationem; vel quia illecebris irretitos tenet, vel quia facit, vt præ eo, à carnalibus istis, cælum non ampliùs æstimetur. Qui si perpendant Dei clementiã, ad Deum redire discunt. Ad hunc finem pepercit Christus mulieri in adulterio deprehensæ & à Iudæis in medium adductæ accusatæque, vt intelligant omnes, quia *Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cacos, Dominus erigit elisos*, dummodo ipsi se erigant, & ampliùs peccare nolint. Ad hunc finem Magdalenz dimisit peccata multa, quæ cum fuerit in ciuitate peccatrix, facile potuit etiam eum coniugem habentibus peccare. Quæ enim ita lasciuunt, haud magnopere curant, liberi aut in matrimonio positi, discrimen. Quod idem facile credi potest de Maria Ægyptiaca, de nepte Abrahami Eremitæ, de Pelagia Antiochena, de Thaide Ægyptia, quæ omnes prostibula fuerunt & meretrices, in omni cœno libidinis volutata, & tamen veniam à Deo suæ impurissimæ vitæ impetrauerunt. Enimuerò ad magnam postea virtutum perfectionem euectæ fuerunt, vt, *vbi abundauit delictum, superabundaret gratia*. Nam Thais quidem à Paphnutio Abbate conuersa, opes fortunæque omnes

Ioan. 8. 3.

Psäl. 129.

Luc. 7.

Rom. 5. 20.

nes, quas non modicas corporis quæstu parauerat, constructâ pyra, in ignem coniecit; atque de lustro in claustrum; de lupanari in monasterium; à diaboli diuturna seruiture, ad omnipotentis Dei obsequium transiuit. Triennio clausa fleuerat fœdè acta; eo triennio exacto, Paulo Antonij Abbatis discipulo diuinitus patefactum est, dimissa esse Thaidi peccata. Quare à Paphnutio de cellæ primùm, deinde etiam à Deo de corporis carcere educta ad beatorum consortia euolauit. Pelagia autem, quæ diuitijs, uenustate uultus, turpitudine morum, Antiochiæ omnes antecesserat, à Nonno Heliopoleos Episcopo uanitatē dedocta, ita, errore agnito, immutata est, ut ornatum muliebrem omnem abijceret, & quidquid habebat pecuniarum, pauperibus erogaret, vitatoque hominum contubernio ad malum pelliciente, in monte Olineti, tuguriolum sibi poneret, & ne quis solitariae feminae insidiaretur, cælato sexu, se Pelagium nominaret. Tantum hæc inibi sanctitate excelluit, ut pelagus virtutum diceretur, quæ prius fuerat vitiorum. Idem de Abrahami nepte dicitur, quæ lupa facta in ouem est mutata, postquam eam Eremita inuentam reduxit. Maria Ægyptiaca, quæ, ob infamem quæstum, ab aditu Ecclesiæ diuinitus est impedita, post lachrymas & pœnitentiam, eò sanctitatis est progressa, ut, inter precandum, è terra in sublime eleuaretur, & in terra orans terram non tangeret; Iordanem transiens aquas calcaret; moritura Zosimum cum SS. Eucharistia uenientem haberet, ipsosque leones, vespillonum officio fungentes sortiri mereretur. Mariam Magdalenam, cum nominauit, omnia dixi. In illa, uelut in clarissimo speculo, reluxit diuinæ clementiæ exemplum. Verè illa dicere potuit: *Miserator & misericors Dominus, patiens & multum misericors. Suauis Dominus uniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius.*

Pfal. 144.

X.

Verum est, ea est peccati malitia, ut, si ea tantum à peccatore aspiciatur, facile illum in desperationem possit adducere. Quid enim peccato à creatura in Creatorem commisso peius? Iudas, cum suam tantum, in Magistrum, perfidiam ante oculos sibi poneret, laqueo sibi animam intertraxit. Hoc Cain, hoc alij duntaxat aspexerunt, qui *desperantes semetipsos*

Ephes. 4. 18.

Iii 2

tradido-

tradiderunt impudicitia, in operationem immunditiae omnis, in avaritiam. Nimirum, qui, ob multitudinem magnitudinemque peccatorum suorum, de caelo desperauerunt, caelum sibi volunt facere in terris. Itaque, ut S. Anselmus exponit praedictum locum Pauli, in hoc deuoluti sunt, ut operentur omnimodam carnis immunditiam. Et hoc faciunt, in avaritiam, id est, in insatiabilitatem, quia sicut auarus nunquam reputat se satis habere: ita isti nunquam perueniunt ad immunditiae saturitatem. Quamobrem recte dixit D. Chrysostomus: *Spem abycere, non solum id mali habet, quod cali portas nobis intercludit; aut quod in peiorem ignam trahit, & contemptum: aliud habet pessimum, introducit enim in socordiam, qualis est sarana. Etenim Diabolus ex nullare tantum euasit, atque ex prima desperatione; unde in socordiam, cetero per gradus, delapsus est. Ut primum enim anima de consequenda salute dubitat, quo periclitetur precipitio, amplius non sentit, dicendo & faciendo contra salutem suam. Sicut furia correpti, deperditam semel capitis sanitatem, nihil verentur, nihil eos pudet, intrepide quiduis audent, in ignem, in mare, in praecepta editaque, saxa impigre conuolant. In hunc modum, qui se incuria, per desperationem, permisere, deinceps intolerabiles sunt; per inuia vitiorum assidue discursant. Et neque imminens mors eos, ab insania, deterrret, & a deprauatione infinitis se calamitatibus consciant.* Haec Chrysostomus. Comicus quoque ait: *Ita diis placitum, voluptati ut moror comes consequatur.* Nam his desperatis non solum semper male est ex animi anxij desperatione; sed etiam ex ipsa voluptatis insatiabilitate. Vident alios sperare aeternam beatitudinem; vellent & ipsi sperare, sed putant se non posse, & cruciantur. Vident alios metuere gehennam; vellent & ipsi euadere gehennam; sed putant esse ineuitabilem; & conturbantur. Denique aiunt: *Maiores est iniquitas mea, quam ut veniam merear.* Ita suam duntaxat iniquitatem aspicientes, in barathrum desperationis sese jaciunt.

S. Anselm. in ep, Eph. 4.

S. Chrysof. tom. 5. ep. 5.

Plaut. in Amphitr.

Gen. 4. 13.

XI.

Quod si verò, suis criminibus, quantumcunque multis & magnis, infinitam Dei clementiam, misericordiam, ac bonitatem opponerent; si expenderent, eum Thaides, Pelagias, Abrahamas neptes, Marias Aegyptiacas & Magdalenas, è lupanari-

ribus, & omni flagitiorum fæce eductas in gratiam recepisse; respirarent utique & maximam spem veniæ consequendæ etiam ipsi conciperent, atque cum prodigo filio, ad desertum patrem, cum magna fiducia, reuenterentur. Nullum enim peccatum, adeo trahit ad desperationem, sicut immensa Dei pietas retrahit ad spem peccati benignissimè remittendi. Extende peccatum, quantum potest, maior adhuc erit misericordia, quæ est infinita; tantoque maior esse cognoscitur, quanto maior est peccati miseria, circa quam misericordia versatur. Quod intelligens adulter Dauid, nec adulter tantum, sed & innocentis Viriæ dolosus homicida, ausus est ad diuinas aures venire. Sciebat sua scelera esse magna, sed & misericordiam Dei magnam esse nouerat. Quare sic orauit: *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Secundum magnam*, ait, quid ita? An non omnis misericordia Dei magna est? cum eadem sit semper? aut fortasse aliqua etiam parua misericordia est in Deo? Est omnino, non quidem, si illa secundum se spectetur; sed si consideretur, pro ut sese ad effectum, ac nostras miseras extendit. Sunt enim in nobis miseriæ quædam paruæ, & sunt miseriæ magnæ. Paruæ sunt miseriæ temporales, corporis morbi, febris, cæcitas; inopia, paupertas, calumniæ. Magnæ miseriæ sunt peccata animæ inhærentia, adulteria, furta, latrocinia: talibus miserijs nulla potest maior miseria reperiri. Misericordia ergo diuina, quæ corporales temporalesque hominum miseras tollit, etsi in se vna eademque sit, cum omni misericordia Dei, tamen ratione mali, quod tollit, parua dici potest; sicut parua gratia Cæsaris vocatur, qua alicui paucos nummos donat; magna, qua vitam donat. Vnde duo cæci Christum secuti tantum dicebant: *Miserere nostri*; & alij duo cæci secus viam sedentes itidem tantum dicebant: *Miserere nostri*: Quin & Chananaea, cuius tamen filia male a demonio vexabatur, tantum clamauit: *Miserere mei, Domine*; non addidit, *secundum magnam misericordiam tuam*: quia longè minus est, à dæmonio, quam à peccato liberari. At Dauid, cum ab adulterij homicidijque crimine veller liberari, dixit: *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam*. Maxima enim est miseriarum, peccatum,

Psal. 50.

Matth. 9. 27.

Matth. 20. 30.

Matth. 15. 22.

peccatum, & miseria quæ è peccato sequitur, ipsa gehenna: non tamen maior, quàm Dei misericordia, quæ & Dauidi igno- uit, & Magdalena, & Mariæ Ægyptiacæ, & Abrahamæ nepi, & Pelagiæ, & Thaidi, & ipsi in cruce latroni. Hæc est gloria Dei, quæ, per ipsa adulteria illustratur; patefit enim eius magna misericordia, dum etiam auferre magnam miseriam demon- stratur.

Ouid. lib. 2.
de Trist.

Nam nisi peccassem, quid tu concedere posses!

Materiam venia fors tibi nostra dedit.

ait ille. Dum autem patefit Dei tam immensa clementia, in- vno, spem facit omnibus adulteris, homicidis, & maximis pec- catoribus, si velint, eandem misericordiam consequendi. Agite igitur, ô impuri, tandem desistite à vijs vestris pessimis; ipem firmam concipite; redite ad Dominum cum Dauide; respici- te cum filio prodigo; orate cum latrone; lachrymate cum Magdalena; cum Pelagia & Thaide, & alijs in fæda facinora- lapsis, dicite: Hucusque, ô Deus, tristis fui; nunc *Exultabo, & latabor in misericordia tua.* Nam tu misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum, propter pœnitentiam. Agam igitur pœnitentiam ex hac hora; neque amplius offendam tam clementem & benignum parentem, tam misericordem & bo- num Creatorem: tam patientem ac mitem iudicem, tam mei amantem Salvatorem; & si aliud nihil possum, saltem lachry- mas fundam, pro eius honore & amore, qui pro salute mea sanguinem fudit. Quod si quis coniugij fidem; id est fidelita- tem, in seruandis mutuis promissis, violauit, tanto posthac eam pluris faciat; illudq; Apostoli diligenter pectori suo imprimat:

Psal. 30.
Sap. 11.

1. Cor. 7. 3.

S. August de
bono coniu-
gali c. 4.

Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter au- tem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Grauiet. S. Augustinus ait: *Huc accedit, quia in eo ipso, quod sibi inuicem coniuges debitum soluunt, etiamsi id aliquanto intemperantius & in- continentius expetunt, fidem tamen sibi pariter debent. Cui fidem tan- tum iuris tribuit Apostolus, ut eam potestatem appellaret, dicens: Mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir, &c. Huius autem fidei violatio dicitur adulterium, cum vel propria libidinis instinctu, vel aliena consensu, cum altero, vel altera, contra pactum conjugale*

conu-
ntu.

concumbitur, atque ita frangitur fides, qua etiam in rebus corporeis, & abiectis, magnum animi bonum est, & ideo eam saluti quoque corporali, qua etiam vita ista continetur, certum est debere preponi. Illud quis putare posset, in hoc tamen coniugium cælibatui præstare, quòd in isto pronior sit lapsus, rarior in illo, ob remedium incontinentiæ, quod in eo habetur: respondet S. Chryso-
stomus: *Pudicitiam is qui uxorem habet, facile servare posse videtur, quippe solatio non minimo suffultus; ceterum in reliquis nulla comparatio est. Verùm sic quoque longe plures videas lapsos ex coniugatorum, quàm Monachorum ordine. Neque enim tam multi ex monasterijs ad matrimonia accedunt, quàm ex ingali toro se ad scortare recipiunt.*

S. Chryso-
st. lib. 3. contr.
Monast. Vi-
tuperat.

C A P V T XXXVI.

Quanta ex zelotypia & ira vitio, præsertim in matrimo-
nii, mala oriuntur?

MT, vitiorum occasione, possunt exerceri virtutes; ita vicissim quotidie, occasione virtutum vitia exercen-
tur. Quare etiam, quemadmodum alij mœchis ve-
niam dantes sunt patientes; ita alij castis atque innocentibus non illarum, sed sua culpa irascentes, dum crimen fingunt, in
crimen incidunt. Siquidem non Helenas tantum matrimonia
habent, sed & Penelopas, & Lucretias, quæ fidem tori sacro-
sanctam servant; & tamen non sunt in matrimonio beatæ. Ni-
mirum, quos nequit humani generis hostis in adulteria pellice-
re, impellit in suspiciones adulteriorum; ob quas suspiciones
vulgò ignotas, coniuges utique tribulationem carnis habent, &
sæpe funestum exitum. Romanus ille, amicis castigantibus, quòd
pudica diuiti, formosâq, uxori nuncium remisisset: pede porrecto,
Hic quoque, inquit, calcus pulcher aspectu est, ac nonus, sed nemo
scit, ubi me premat. Non crimine tantum premuntur coniuges,
sed etiam criminis suspicione. Itaque iustus Deus permittit
eiusmodi suspiciones, non modò vt consors, & pars inno-
cens matrimonij voluptatem, patiendi materia temperet; sed
etiam vt suspiciosos, ipsa sua suspicione plectat: ac temere in-
judicia

I.

Plutarch. in
conjugialib.
præcept.